

X 231682A

I.*

DE SCHOLAE APPELLATIONE.

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI,
DOMINI
FRIIDERICI III,
 DVCIS SAXONIAE, IVLIAE, CLIVIAE, MONTIVM,
 ANGRIA ITEM ET WESTPHALIAE,
 THVRINGIAE COMITIS PROVINCIAE,
 MARCHIONIS MISNIAE,
 PRINCIPIS DIGNITATE COMITIS HENNEBERGIAE,
 COMITIS MARCAE ET RAVENSBERGAE,
 DYNASTAE RAVENSTEINII ET TONNAE,
 PRINCIPIS AC DOMINI NOSTRI LONGE CLEMENTISSIMI
 AVSPICATISSIMO NATALI

clo Josc XXXVII
 DEVOISSIME CELEBRANDO

QVO AD

ORATIVNCVLAS

BENEVOLE AVDIENDAS

EMINENTISSIMVS PROVINCIAE HVIVS PRAESES,

VI ET

VIRI

ILLVSTRI DIGNITATVM SPLENDORE,

EXCELLENTI MVNERVM GRAVITATE,

SINGVLARI ERVDITIONIS PRAESTANTIA,

EGREGIO HVMANITATIS ORNAMENTO

FVLGENTISSIMI, CONDECORATISSIMI,

MAECENATES, EPHORVS, PATRONI, FAVTORES,

REIQUE SCHOLASTICA AMPLIFICATORES

IN AUDITORIO MAIORI

C. A. D. L. H. IX. ANTE MERIDIEM

COMPARERE HAVT DEDIGNENTVR,

EA, QVA DECECT, ANIMI SVBMISSIONE, PIETATE, OBSERVANTIA

ET HVMANITATE

ROGAT

M. IOH. DAVID GSCHWEND, R.

EISENBERGAE,
 LITTERIS B. FLEISCHERI, DVCAL. TYPOGRAPHI VIDVAE.

* * *

Onorum titulos a fide ac morum consuetudine penitus abhorrentes non nullos orbis terrarum Dominos sibi quondam adscripsisse, relatim legimus: quandoquidem famae Regis Regum fratribusque Phoebi ac Phœbes insolentia Persarum Rex, *Sapor*, superbiſe; Louis Hammonis filium gentium vicit, *Alexander M.*, se lactasse; Hunnorum Rex crudelissimus, *Attila*, qui omnem Europam terroribus impleuit, flagelli DEI et viuerti orbis mallei nomen inquisse scribitur. Tantum vero abest, ut his isti partim insolentia et vanitate conferatis, partim terroribus repletis titulis illuftrioriē sibi arcessisse gloriam, ut potius famam a maioriis acceptam quam turpisime foedas videantur. Altius supercelia tollendo supra humanum intumuerunt modum homines humano creti sanguine se esse negantes: propterea vero et in immortalis DEI et mortalium cunctorum odium incurerunt, qui iam erubescere oportet, quod stirpis diuinæ originem mentiti contra immortalium natūram mortem subierint ignominiosissimam; quicque flagellum DEI se venditantes Diaboli flagellum cum acerbissimo dolorum sensu sentiant. Contra ea quanta inest titulis honestissimis suauitas, quae dulcitudo, quibus Saxonum gente illustrissima sati, *Otto M.* et *Otto III.*, Germanorū Imperatores olim ornabantur inuictissimi, quorum alter *amor deliciæque mundi*, alter *mundi mirabilis nuncupabatur!* Nec minorem voluptam parvūt nomina mox a pietate, iam a grāuitate, nūc a sapientia petita. Verum enim vero num his inferiora ducimus appellationum ornamenta pii ecclesiæ scholarumque Nūritorū, optimi litterarum statioris, felicissimi studiorum Conservatoris, Praefidūs Musarum munificencissimi?

SERENISSIMVM PRINCIPEM AC DOMINVM, DOMINVM FRIDERICVM III, DVCEM SAXONIAE, LVLLIAE, CLIVIAE, MONTIVM, ANGRIAE QVOQVE AC WESTPHALIAE, THURINGIAE COMITEM PROVINCIAE, MARCHIONEM MISNIAE, COMITEM PRINCIPIS DIGNITATE HENNEBERGIAE, COMITEM MARCAE ET RAVENSBERGAE, DYNASTAM RAVENSTEINÆ ET TONNAE, PRINCIPEM, PATRIAE PATREM ET DOMINVM NOSTRVM LONGE CLEMENTISSIMVM, nec fundamento illo omnium virtutum, nec animi affectione suum cuique tribuent et societatem coniunctionis humanae munifice et aequē tuente, nec omnium rerum moderatrice, nec largissima erga indigentes munificentia vlli Principum cedere, res nota atq[ue] apud omnes perulgata est. Quodsi autem et mente reputamus, SERENISSIMVM FRIDERICVM ad ecclesiæ salutem arceret vigilare, nihilque prius, nihilque antiquius habere, quam litterarum bonarum incrementis scholarumque saluti consuleret: ecquis nobis non suffragetur, quod, si illis haut praestantiores, aequē tamen iucundae CLEMENTISSIMI PATRIAE PATRIS laudes sint, PIVM dici ECCLESIAE SCHOLARVMQVE NYTRITOREM, OPTIMVM LITTERARVM STATOREM, FELICISSIMVM STUDIOVM CONSERVATOREM, PRAESIDEM MVSARVM MNIFICENTISSIMVM.

Testes non ē longinquō sunt arcessendi: Eisenbergensem modo scholam testamur, quae SERENISSIMO FRIDERICO, otii docti rerumque tranquillarum et securitatis publicae studiofissimo acceptum referit, quod tam ciuilium expers fluctuum, quam acerbissima immunis calamitate, qua percussa et prostrata iacent omnia, studiosa iuuentus artibus ad humanitatem informari potest. Cuius quā mores a turpissimo ingratorum animorum vitio quam longissime disiuncti sunt: hoc ipso auspiciatissimo Natali vota deuotissima soluturi, ac DEVm, in quo tanta est bonitas, quanta potest esse maxima, omnibus obtestatur sunt precibus, ut SERENISSIMVS PRINCIPS AC DOMINVS, DOMINVS NOSTER LONGE CLEMENTISSIMVS, vegeta nullo non tempore animi affectione, imperio felicissimo atque ad summam senectutem valetudine vtatur firmissima,

Iuuenes

LITTERIS & HERCENIS DATOR ALLEGORIÆ ADIDAY

Iuuenes morum humanitate ornati probeque ad discendas artes adfici,

JOHANNES CHRISTOPHORVS LIEBESKIND, *Lichtenhahno-Thuringus*,

JOHANNES CHRISTIANVS OSCHATZ, *Nostras*,

JOHANNES FRIDERICVS GLEITSMANN, *Dienstadio-Thuringus*,

CAROLVS HEINRICVS THEOPHILVS TRAVTMANN, *Wigmario-Thuringus*,

JOHANNES CHRISTOPH. GLEITSMANN, *Dienstadio-Thuringus*, germani.

Commodissimum ad dicendum tempus naſti primus diligenter inquiret: *An Germanorum imperium Romanorum continuatum sit appellandum.* Alter quaſtionem ponderabit; *A quo caſaream dignitatem Carolus M. accepit.* Tertius diuina Britannorum in Germanos merita admirabitur. Qui hunc excipit, gloriſam Anglie gratulatur vitoriam. Ab hoc qui fungitur Declamatoris partibus, laetifimo vultu animoque quam maxime intento viuicem contemplatur. *Aquidam.*

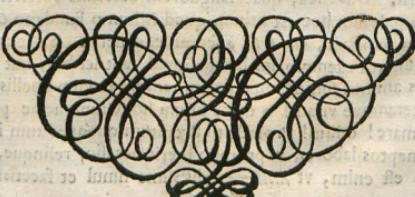
Vt ſuo horum quiske probi aſiduique Auditoris fungitur officio, nec ſe vllus Patronorum fauore indignum fecit: ſic non eſt, quod dubitem, fore, vt Patroni et Faſtores non deſint, qui praefentia exoptatilma non Oratores modo, ſed commilites quoque reliquos eo alacriores ad laudabilia reddant conamina. Cuius benevolentiae non immemores ſumus futuri. TV, optimē DEVS, iſpōrum preces audias ardentissimas; audias et mea eaque deuotissima vota, vt cuncta CLEMENTISSIMO PATRIAE PATRI ROTIQUE DOMVI SAXONICAE GOTHANAE SERENISSIMAE fauste, feliciter proſpere queueniant!

Scholae, vt ad propositum veniam, *Eisenbergensit incunabula* mili contemplatu, L. P. veniam dabis, qui generatim de Scholis quaedam praefari conſtitutum habeo. Scholae vocabulum Graeciae debet originem, vi cuius *αντίχωλας* orari, *οινούμην* agere, *οιοιον eſe*, deriuatur. Quod quidem apud Charronensem illum, quem *Celeb. Heinſius* compendium eruditioſis, prudentiae theſaurum et antiquitatū vtriusque gentis Deſtum quendam Apollinem vocat, in *Alcib. πυθούερον μέν χωλάσεν*, quām inellexiſt, ei oīum non eſe; itaque apud *Xenoponēm*, Atticam apem, cuius inadfectatam iucundatatem, teste *Quintiliāno*, nulla adfectatio conſequi potest, ita, vt sermonem ipsius ipſae Gratiae fixiſle videantur, *Paed. 7. Επει ἀπὸ τῆς χωλάσεως, si οīum habebis ab hoc; ei eundem seq. Paed.* *Οὐκ εἰχόμενοι τοῖς λοιποῖς ὑπανθέν, non οīum erat ei eos audiendi, legitur.* Ex quibus autem iñſimil appetat, ſi *χωλάση* dico oīum, sermonem non de turpi, inertii, ignobili eſe, ſed idem *καὶ Λιθόφορτον* accipiendo, in ſchola minime eſe oīum, e contrario omnes ingenii neruos ab ſolidam eruditioñem comparanda contendentes eſe, in eaque mechanicorum reſpectu laborum feriari quaſi videri diſcentes. Nec me legere memini, falua tamen aliorum ſententia, *χωλάση* ignobile notare oīum. Diuinus *Plato*, Philosophorum quasi Deus, *Libr. 2. de Republ.* inquit: *Τῷ ἀλλοι χωλάσῃ, ab aliis cœſans, innuitque, eſe homines, quibus grauissima ſubeunda ſint ne-gotiia, qui tamen ab his cœſantes oīio fruantur dulci, honesto, ſtudioſo.* Id quod *Publ. Scipionis*, qui primus Africanus appellatus eſt, dicere ſoliti: *Nunquam ſe minus oīo-sum eſe, quam quum oīoſus; nec minus ſolum, quam quum ſolus eſet.* Magnificam vocem et magno viro ac ſapiente dignam! qua declarat, ipſum in oīio de negotiis cogitare et in ſolitudine ſecum loqui ſolitum, vt neque cefarit caeteris, illum acuebant, alterius non eguerit. Duea res, quae langorem adferunt caeteris, illum acuebant, oīum et ſolitudo. Ipsiſum hoc eſt oīum, quod Minutio Fundano *Cæciliu*, cuius epistolæ omne ferunt punctum, *Lib. I. Ep. 9. commendauerat.* Suaſerat ſeſceſum et mo-nuerat, vt ſuo inuitatus exemplo aut legat aliquid, aut ſcribat, aut etiam corpori va-cket, cuius fultrius animus ſuſtineatur; ſecum tantum et cum libellis loquatur. O re-ctam, addit, ſinceramque vitam! o dulce oīum honestumque ac paene omni negotio pulchrius! o mare! o litus! Proinde tu ſtrepitum quoque iſtum inanemque diſcurſum et multum ineptos labores, vt primum fuerit occaſio, relinque, teque ſtudii vel oīo trade: ſatius eſt enim, vt *Attiliu* eruditissime ſimil et facetissime dixit, *οιοιον eſe,*

esse, quam nibil agere. Vix vero laudibus tam egregiis honestum extollit potest otium, quam abiectum, turpe, ignobile detestandum, auersandum, execrandum. Id quo eo facilius queat quisque hominum fugere, sapienter suadet strenuus ignavi osor, caflissimus alias latinitatis inter Christianos conferuator, Hieronymus, aliquid operis facere, ut ipsum Diabolus inueniat occupatum: non enim facile capi a Diabolo, qui bono vacet exercitio.

Quibus missis ad reliqua. Scholarum tres commodissime classes constitutæ posse videntur. In prima rudimenta et prima lectionis scriptiorisque tradi adolescentem, pariter atque religionis principia, quam Quintilianus triuialis scientiae ludum appellat; altera est Lyceorum ac Gymnasiorum, in quibus auditores ad altiora, academicæ scilicet studia, præparantur; Academiarum est ultima, quarum ordines singulis ferme annis certas aperiunt scholas, quas Musarum alumni mira discendi cupiditate flagrant frequentant. Quae diuissimæ ut scientiarum ratione facta: sic institutio-
nis intuitu schola vel publica est, vel priuata. Hoc porisissimum loco tractanda videtur
quaestio: Utilesne sit domi atque intra priuatos parietes studentem continere, an frequen-
tiae scholarum et publicis præceptoribus tradere? Qui a publico quidem more priuata
quadam persuasione discentiunt, duas præcipue rationes sequi videntur: *vnam*, quod
moribus magis consultent fugiendo turbam hominum eius aetatis, quae sit ad vitia
maxime prona, vnde caufæ turpium factorum saepius extiterint; *alteram*, quod quis-
quis futurus sit ille præceptor, liberalius tempora sua impensurus vni videatur, quam
si eadem in plures partatur. *Prior causa* prorsus grauis: nam si studiis quidem scholas
prodesse, moribus autem nocere conatur, potior mihi ratio viuendi honeste, quam
vel optime discendi videretur. Sed iunctæ ista atque indiscretæ sunt: neque enim esse
præceptorem, nisi honestum virum iudico. Corrumphi mores in scholis putant; cor-
rumpant interdum; sed domi quoque corrumpi posse, multa sunt huius rei exem-
pla. Indolem enim cuiuscunq[ue] pueri natura corruptam esse, quis negabit? et ado-
lescentiolog affines earum rerum, quas fert adolescentia, priscorum fuit sententia. Da
mentem ad peiora facilem, da negligentiam formandi custodiendique in acetate prima
pudoris: non minorem flagitiis occasionem secreta præbuerint: nam esse et potest
turpis domesticus ille præceptor; nec tutor est domi, quam inter pueros parum mo-
destos conferuat. Adsit bona pueri indeoles, præceptor eligatur sanctissimus, cuius
rei præcipua prudentibus cura est; sit disciplina quam maxime severa: nonne libero-
rum mores saepè numero ipsi perdunt parentes? Deliciis statim infanthia solvitur ner-
uique omnes et mentis et corporis franguntur molli illa educatione, quam indulgen-
tiā vocamus. Ante puerorum palatus, quam os, instituitur. Gaudent, si quid li-
centius dixerint; verba risu et osculo excipiuntur. Dictu pudenda forte audiunt, tur-
pia visu vident: fit ex his consuetudo, deinde natura. Discunt haec miseri, ante-
quam sciant vitia esse: inde soluti ac fluentes non accipiunt a scholis mala ista,
sed in scholas adferunt.

P. P. Eisenbergae, IX Calend. Maii, cl. Iccc XXXXVII.

B.M. H. 413
II g
91FK155
11

X 231682A

I.

DE SCHOLAE APPELLATIONE.

SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI,
DOMINI
FRIDERICI III,

DVCIS SAXONIAE, IULIAE, CLIVIAE, MONTIVM,

ANGRIAE ITEM ET WESTPHALIAE,

THYRINGIAE COMITIS PROVINCIAE

MARCHIONIS MISNIAE,

PRINCIPIS DIGNITATE COMITIS HENNEBERGIAE,

COMITIS MARCAE ET RAVENSBERGAE,

DYNASTAE RAVENSTEINII ET TONNAE,

PRINCIPIS AC DOMINI NOSTRI LONGE CLEMENTISSIMI

AUSPICATISSIMO NATALI

Cl Jocc XXXVII

DEVOTISSIME CELEBRANDO

QVA AD

ORATIVNCVLAS

BENEVOLE AVDIENDAS

EMINENTISSIMVS PROVINCIAE HVIVS PRAESES,

VT ET

VIRI

ILLVSTRI DIGNITATVM SPLENDORE,

EXCELLENTI MVNERVM GRAVITATE,

SINGVLARI ERVDITIONIS PRAESTANTIA,

EGREGIO HVMANITATIS ORNAMENTO

FVLGENTISSIMI, CONDECORATISSIMI,

MAECENATES, EPHORVS, PATRONI, FAVTORES,

REIQUE SCHOLASTICAE AMPLIFICATORES

IN AUDITORIO MAIORI

C. A. D. L. H. IX. ANTE MERIDIEM

COMPARERE HAVT DEDIGNENTVR,

EA, QVA DECEP, ANMI SVBMISSIONE, PIETATE, OBSERVANTIA

ET HVMANITATE

ROGAT

M. IOH. DAVID GSCHWEND, R.

EISENBERGAE,
 LITTERIS B. FLEISCHERI, DVCAL. TYPOGRAPHI VIDVAE.

